

VÝROČNÁ SPRÁVA O PRÍPRAVE PROGRAMOV NA ZLEPŠENIE KVALITY OVZDUŠIA ZA ROK 2025

Výstup 3

Január 2026

Spolufinancované Európskou úniou. Vyjadrené názory a stanoviská sú výlučne názormi autora/autorky/autorov a nemusia nevyhnutne odrážať názory Európskej únie alebo CINEA. Európska únia ani orgán poskytujúci grant za ne nenesú zodpovednosť.

Projekt je spolufinancovaný z prostriedkov štátneho rozpočtu SR prostredníctvom Ministerstva životného prostredia SR.

Názov dokumentu	VÝROČNÁ SPRÁVA O PRÍPRAVE PROGRAMOV NA ZLEPŠENIE KVALITY OVZDUŠIA 2025
Názov projektu	Zlepšenie implementácie programov na zlepšenie kvality ovzdušia na Slovensku posilnením kapacít a kompetencií regionálnych a miestnych orgánov a podporou opatrení v oblasti kvality ovzdušia Skrátený názov: LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia
Kód projektu	LIFE18 IPE/SK/000010
Trvanie projektu	1.1.2020 – 31.12.2027
Aktivita	C1.2 Koordinačná jednotka
Úroveň dôvernosti	Interný dokument
Dátum vydania	31.1.2026
Zodpovedný partner	MŽP SR
Autori	Autor: Eva Kanyicska Sima (MŽP SR) Prispievatelia: Zuzana Kopinová (MŽP SR) Veronika Basta (MŽP SR) Daniela Pavúková (MŽP SR)

Obsah

Úvod.....	5
I. 1 Prehľad aktivít projektu LIFE IP pri príprave programov na zlepšenie kvality ovzdušia v roku 2025	6
I.2.Podklady a metodiky k príprave PZKO	7
II. Prehľad a stručná analýza PZKO, pripravovaných v r.2025	9
II.1 PZKO pre zónu Nitriansky kraj	10
II.2 PZKO pre zónu Banskobystrický kraj.....	11
II.3 PZKO pre zónu Košický kraj a aglomeráciu Košice	12
III. Finančné schéma na čiastkovú podporu obnovy rodinných domov	13
Záver	14

Použité skratky a názvy

AMS– automatická monitorovacia stanica

AVV– Agentúra pre vedu a výskum

CH– cieľová hodnota znečisťujúcej látky

IEP– Inštitút environmentálnej politiky

KJ– koordinačná jednotka projektu LIFE

LH– limitná hodnota znečisťujúcej látky

MKO– manažéri kvality ovzdušia

MŽP SR– Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

MV SR– Ministerstvo vnútra SR

NSK– Nitriansky samosprávny kraj

ORKO– oblasť riadenia kvality ovzdušia, ktorá si vyžaduje osobitnú ochranu. Patria sem aj rizikové oblasti, identifikované v zmysle metodiky SHMÚ.

OÚ– okresný úrad

OÚvSK– okresný úrad v sídle kraja

PZKO– program(y) na zlepšenie kvality ovzdušia

Projekt LIFE– celý názov: projekt LIFE IP - Zlepšenie implementácie programov na zlepšenie kvality ovzdušia na Slovensku posilnením kapacít a kompetencií regionálnych a miestnych orgánov a podporou opatrení v oblasti kvality ovzdušia

PHRSR– Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja

PV– Poradný výbor zriadený v súlade so Štatútom poradného výboru na prípravu, vypracovanie, schválenie, implementáciu a preskúmanie PZKO

RCT– experimentálna kontrolovaná štúdia (randomized control trial)

RO– riziková obec podľa metodiky SHMÚ

RS– rizikový stupeň (RS1, RS2, RS3)

SAŽP– Slovenská agentúra životného prostredia

SEA– Strategic Environmental Assessment - Posudzovanie vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie

SHMÚ– Slovenský hydrometeorologický ústav

VO– verejné obstarávanie

VÚC– vyšší územný celok

Summary

In 2025, the preparation of Air Quality management Plans (hereinafter referred to as “AQMP”) continued in all zones and agglomerations, including the start of preparatory work in the Trnava Region zone. The progress of work and activities focused on the preparation of AQMP for individual zones and agglomerations is described in the following chapters of the Annual Report on the Preparation of AQMP for 2025. The document also includes an appendix documenting specific activities and working meetings on the preparation of the AQMP within the framework of activities C1.1 and C1.2 of the LIFE project.

During 2025, three AQMPs were issued for the Nitra Region, Banská Bystrica Region, Košice Region and Košice agglomeration. In November 2025, a public discussion of the draft AQMP document and the evaluation report in the SEA process took place at the district office in Trenčín. AQMPs for other zones are at various stages of development and are expected to be issued during 2026. An analysis of the individual AQMPs issued in 2025, as well as a more detailed breakdown of the delays in the planned dates of issuance of the AQMPs for the remaining zones and agglomerations, are described in the following chapters and in the conclusion of this Annual Report.

Úvod

V r. 2025 pokračovala príprava Programov na zlepšenie kvality ovzdušia (ďalej len „PZKO“) vo všetkých zónach a aglomeráciách, vrátane zahájenia prípravných prác v zóne Trnavský kraj. Priebeh prác a činností, zameraných na prípravu PZKO pre jednotlivé zóny a aglomerácie je popísaný v nasledovných kapitolách Výročnej správy k príprave PZKO za rok 2025. Súčasťou dokumentu je tiež príloha, dokumentujúce konkrétne aktivity a pracovné stretnutia k príprave PZKO v rámci aktivít C1.1 a C1.2 projektu LIFE.

V priebehu roka 2025 boli vydané 3 PZKO pre zónu Nitriansky kraj, Banskobystrický kraj, Košický kraj a aglomeráciu Košice. V novembri 2025 sa uskutočnilo verejné prerokovanie návrhu dokumentu PZKO a hodnotiacej správy v procese SEA na okresnom úrade v Trenčíne. PZKO pre ostatné zóny sú v rôznom štádiu rozpracovania a ich vydanie sa predpokladá v priebehu roka 2026. Analýza jednotlivých PZKO, ktoré boli vydané v r.2025, ako aj podrobnejší rozpis zdržania plánovaných termínov vydania PZKO pre zostávajúce zóny a aglomerácie sú popísané v nasledovných kapitolách, ako aj v závere predmetnej Výročnej správy.

I. Prehľad aktivít projektu LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia pri príprave programov na zlepšenie kvality ovzdušia v roku 2025

Podľa národnej a európskej legislatívy má SR povinnosť zabezpečiť dodržiavanie limitov kvality ovzdušia. Program na zlepšenie kvality ovzdušia (ďalej len „PZKO“) je v zmysle platnej národnej legislatívy strategický dokument, ktorý sa vypracúva pre konkrétne zóny alebo aglomerácie na Slovensku, kde dochádza k prekračovaniu limitných alebo cieľových hodnôt znečisťujúcich látok v ovzduší (napr. PM₁₀, PM_{2,5}, NO₂) s cieľom dosiahnuť a udržať dobrú kvalitu ovzdušia dlhodobo. Jednou z hlavných úloh projektu LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia (ďalej len „projekt LIFE“) je posilnenie miestnych a regionálnych kapacít pri príprave a implementácii PZKO, ktoré na území SR neboli v poslednom desaťročí aktualizované.

V r. 2025 pokračovali práce na dokončovaní troch najviac rozpracovaných PZKO pre nasledovné oblasti riadenia kvality ovzdušia (ďalej len „ORKO“): zónu Banskobystrický kraj, zónu Nitriansky kraj a pre zónu Košický kraj a aglomeráciu Košice. Súčasne pokračovali prípravné práce na ďalších PZKO: pre zónu Trenčiansky kraj, Prešovský kraj, Bratislavský kraj a aglomeráciu Bratislava a pre zónu Žilinský kraj. Zároveň, v roku 2025 boli na SHMÚ spracované podklady pre prípravu PZKO pre zónu Trnavský kraj, ktorá sa z hľadiska ochrany ovzdušia javí ako najmenej problematická. Podobne ako u ostatných krajov, boli štatutármi okresných úradov v Nitre a v Trnave a Ministerstva životného prostredia SR (ďalej len „MŽP SR“) podpísané Memoranda o spolupráci na príprave PZKO.

V priebehu roka 2025, tak ako v predchádzajúcom období, poskytovali manažéri kvality ovzdušia (ďalej len „MKO“) a koordinačná jednotka projektu LIFE (ďalej len „KJ“) súčinnosť OÚvSK, ktoré sú gestormi prípravy PZKO. KJ a MKO participovali na príprave samotných dokumentov, zúčastňovali sa na poradných výboroch (zriadených podľa Metodického pokynu MŽP SR), na verejných prerokovaniach navrhovaného dokumentu PZKO a hodnotiacich správ v procese SEA. Prehľad aktivít MKO v spolupráci s KJ projektu LIFE v súvislosti s prípravou PZKO v jednotlivých zónach a aglomeráciách v priebehu roka 2025 je spracovaný v prehľadnej tabuľke, ktorá je prílohou tejto výročnej správy, viď:

[Príloha 1 – Práca na PZKO v r.2025: aktivity C1.1 + C1.2](#)

Do základnej štruktúry dokumentu PZKO (vizuál a jednotnú štruktúru dokumentu PZKO spracovala KJ v súlade s kapitolou 9 Vyhlášky MŽP SR č.250/2023 Z.z. o kvalite ovzdušia), boli na SHMÚ spracované kapitoly 2, 3, 4, 5, 6 a podkapitola 8.6 pre všetky zóny a aglomerácie. Spracovanie ostatných kapitol PZKO v jednotlivých zónach a aglomeráciách sa uskutočnilo podľa vzájomnej dohody medzi pracovníkmi OÚvSK a MKO. Vo väčšine prípadov MKO vypracovávali kapitolu 7 a spolupracovali s OÚvSK pri návrhu a výbere opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia v kapitole 8, ako aj pri vyhľadávaní dlhodobo skúmaných a plánovaných opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia v regióne a tiež pri návrhu zásobníka opatrení do PZKO v kapitole 9. Zásobník opatrení, ktoré by v danom regióne bolo potrebné zrealizovať, avšak v súčasnosti na ich realizáciu nie sú dostupné potrebné finančné zdroje, môže poslúžiť ako argumentácia pre čerpanie dotácií na realizáciu navrhovaných opatrení v budúcnosti. Pri vyhľadávaní dlhodobo skúmaných a plánovaných opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia sa vyhľadávali synergie s opatreniami alebo projektami v regióne, ako napr. Rada partnerstva, ktorá je jedným z kľúčových aktérov pri tvorbe aj realizácii Programu hospodárskeho rozvoja

a sociálneho rozvoja (ďalej len „PHRSR“), plánované investície na VÚC a z iných projektov ako napr. Zelená domácnostiam, Program Slovensko a pod..

Komunikácia s jednotlivými OÚvSK prebiehala podobne ako v predchádzajúcich rokoch na platforme MS TEAMS formou konzultačných online stretnutí, využívaný bol na MS TEAMS priečinok PZKO, do ktorého boli priebežne ukladané a pripomienkované potrebné dokumenty k príprave PZKO, ako aj podklady SHMÚ k príprave PZKO pre jednotlivé zóny a aglomerácie. Mnohé stretnutia sa konali aj prezenčne, za účasti KJ a MKO z príslušného regiónu – boli to stretnutia zamerané na pripomienkovanie návrhov opatrení do PZKO, ďalej stretnutia so zástupcami samospráv rizikových obcí a tiež verejné prerokovania dokumentov a hodnotiacej správy v procese SEA. Osobné stretnutia boli častokrát potrebné aj z dôvodu pretrvávajúcich nedostatkov s technickým vybavením na OÚvSK (chýbajúce pripojenie na MS TEAMS a obmedzenia online a telefonického komunikácie na MV SR).

I.2 Podklady a metodiky k príprave PZKO:

Zoznam podporných dokumentov pre prípravu PZKO, spracovaných na SHMÚ (2023) (platné aj v r.2025):

- Metodika Integrovaného posúdenia rizikových obcí: [Metodika_final_v2ab.pdf](#)
- Mapa a zoznam rizikových obcí, v ktorých sa predpokladá zhoršená kvalita ovzdušia spôsobená hlavne lokálnym vykurovaním domácností, ale aj veľkými priemyselnými zdrojmi znečisťovania, dopravou a nepriaznivými rozptylovými podmienkami: <https://www.shmu.sk/sk/?page=2662>

Aktualizácie mapy, resp. zoznamu rizikových obcí a s nimi spojených informácií budú vykonávané v prípade, že dôjde k relevantnej aktualizácii/upresneniu vstupných dát, či už celoplošne, alebo za jednotlivé regióny, alebo obce. Aktualizácie budú vykonávané najviac raz ročne, najmenej však raz za 5 rokov. Pri týchto aktualizáciách môže prísť, ak to bude potrebné, zároveň aj k aktualizácii metodiky samotnej.¹

Zoznam podkladov k harmonizovanej príprave PZKO, spracovaných na KJ projektu LIFE, zverejnené aj na [web stránke MŽP SR](#) a [web stránke projektu LIFE](#).

- [Metodický pokyn k riadeniu kvality ovzdušia](#) – vrátane prípravy PZKO
- [Štatút poradného výboru](#)
- [Špecifikácia opatrení do PZKO](#)
- [Katalóg príkladov opatrení pre prípravu PZKO](#) (priebežne aktualizovaný)
- [Identifikačný list opatrenia v PZKO](#) (ďalej len „ILO“, príloha 7):
- [Osvetový balíček opatrení do PZKO](#)

Osvetový balíček obsahuje materiály pre samosprávy ako napr. plagáty, videá, rozhlasové spoty, spracované na [web stránke projektu LIFE](#) v slovenskom aj maďarskom jazyku, ktoré sú dostupné odbornej aj laickej verejnosti. Materiály, slúžiace ako podpora pre realizáciu osvetu obyvateľstva v oblasti ochrany ovzdušia boli odprezentované zástupcom samospráv –

¹ www.shmu.sk

rizikových obcí, ktoré boli zahrnuté do prípravy a implementácie PZKO. Rizikové obce s rizikovým stupňom (ďalej len „RS“) RS 3 a RS 2 boli oslovené OÚvSK ohľadne povinnosti realizovať vo svojej obci edukáciu obyvateľstva o problematike znečisťovania ovzdušia a o správnych technikách vykurovania. Podmienkou splnenia opatrenia je naplnenie 3 nasledovných ukazovateľov, podľa výberu a preferencie dostupných aktivít:

1. informácia o kvalite ovzdušia sa zverejní na úradnej tabuli obce, na webovom sídle obce alebo iným spôsobom v obci obvyklým, ak obec nemá zriadené webové sídlo:

- všeobecná informácia o kvalite ovzdušia v kraji/obci (upozorniť na najbližšiu AMS), o správnych technikách vykurovania, znižovaní energetickej náročnosti budov (zateplenie, výmena vykurovacieho zariadenia) – [informácie sú dostupné na stránke LIFE](#)

Zároveň, sú pre samosprávy dostupné a pravidelne aktualizované informácie o možnostiach financovania opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia podľa aktuálnych dotácií, [zverejnených na stránke projektu](#)

- zverejnený [widget](#) (kvalita ovzdušia formou indexu kvality ovzdušia a smogové situácie) pre najbližšiu AMS alebo za celý kraj

2. vysielanie informácie k zásadám správneho kúrenia a kvalite ovzdušia vo verejnom a mediálnom priestore:

- v obecnom rozhlase vysielat' [rozhlasové spoty](#) k vykurovaniu počas vykurovacej sezóny - pre obecné rozhlasové spoty bol spracovaný spot „Ako správne kúriť a šetriť“, ktorý sa odporúča vysielat' pred a počas vykurovacieho obdobia, prípadne prispôbiť vysielanie aktuálnemu stavu kvality ovzdušia (prekročenie limitných hodnôt, smogová situácia). Vykurovacie obdobie začína 1.9. a končí 31.5., t.j. 9 mesiacov = 273 dní (cca 40 týždňov), preto odporúčame vysielanie najmenej 12-x v uvedenom období; - okrem rozhlasových spotov je možné odvysielat' aj aktuálne odporúčania SHMÚ počas smogových situácií ohľadne účinkov znečisteného ovzdušia na zdravie, alebo vybrať si aj iný text z materiálov, ktoré sú k dispozícii v osvetovom balíčku
- využiť ďalšie formy šírenia informácií v mediálnom priestore, napr. SMS notifikácie, videokanály, podcasty a pod.

3. realizácia podujatia pre obyvateľov obce

- vedenie obce podá základnú informáciu ku kvalite ovzdušia a problémom s vykurovaním domácností napr. na pravidelnom zasadnutí obecného zastupiteľstva, ktoré je verejné
- ďalšou alternatívou je na väčšom podujatí (obecné dni, jarmok) distribuovať/vystaviť informačné materiály, požiadať MKO vo svojom regióne o prednášku o správnych technikách vykurovania pre obyvateľstvo, v spojitosti s demonštračnými aktivitami ako meranie vlhkosti palivového dreva, návštevy domácností spojené s meraniami termovíznou kamerou/ručným meračom PM a pod.

Osvetový balíček opatrení do PZKO bude v r. 2026 aktualizovaný v súvislosti so zameraním projektových aktivít C3 (demonštračné aktivity, príves) na osvetové činnosti projektu LIFE v rizikových obciach, predovšetkým u obcí s RS3.

II. Prehľad a stručná analýza PZKO, pripravovaných v r.2025

Podľa § 43 písm.1) ods. d) zákona OÚvSK vypracúva, vydáva a zverejňuje Program na zlepšenie kvality ovzdušia, preskúmava ho a podľa potreby ho aktualizuje s cieľom udržať dobrú kvalitu ovzdušia a zlepšovať ju v oblastiach, kde nie je dobrá. Do týchto ORKO spadajú podľa § 7 ods. 2 písm. b) zákona aj rizikové oblasti. Povinnosť vypracovať PZKO vzniká tým zónam a aglomeráciám, na území ktorých sa nachádza aspoň jedna obec s RS 3. Opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia však musia byť vykonané vo všetkých obciach dotknutej zóny, ktorých RS je 2 alebo 3, v ideálnom prípade aj v obciach s RS1.

Opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia v PZKO majú mať nasledovné parametre: majú byť merateľné, kontrolovateľné, časovo viazané a určené spolu s merateľnými indikátormi plnenia opatrenia, s uvedením subjektov zodpovedných za ich plnenie a s termínmi ich realizácie (podľa § 9 ods. 4 písm. a) zákona). Opatrenia, ktoré spĺňajú uvedené parametre, boli kategorizované ako prioritné opatrenia. Každé prioritné opatrenie v PZKO je podrobne rozpracované v ILO, ktorý obsahuje merateľné indikátory plnenia opatrenia, zodpovedné osoby za jeho realizáciu v horizonte 3 rokov a SWOT analýzu. Súčasne sú prioritné opatrenia v súlade s Národným programom znižovania emisií (podľa § 9 ods. 4 písm. d) zákona). PZKO obsahujú aj podporné a prierezové opatrenia, ktoré svojim účinkom tiež prispievajú k redukcii emisií znečisťujúcich látok, resp. k efektívnejšej implementácii prioritných opatrení.

Plánovaný cieľ vydať PZKO do konca roka 2025 sa podarilo čiastočne splniť, a to vydaním Programov na zlepšenie kvality ovzdušia v nasledovných zónach a aglomeráciách:

- PZKO pre zónu [Nitriansky kraj](#) (zverejnené 30.7.2025)
- PZKO pre zónu [Banskobystrický kraj](#) (zverejnené 4.9.2025)
- PZKO pre [aglomeráciu Košice a zónu Košický kraj](#) (zverejnené 14.10.2025)

K záverečnej fáze prípravy sa blíži PZKO pre Trenčiansky kraj – dňa 20.11.2025 sa uskutočnilo verejné prerokovanie návrhu strategického dokumentu PZKO a hodnotiacej správy pre zónu Trenčiansky kraj.

PZKO pre zóny Žilinský kraj, Prešovský kraj, Bratislavský kraj a aglomeráciu Bratislava sú v rôznom štádiu rozpracovanosti. Príčiny časového zdržania prípravy PZKO v týchto zónach sú podobné – súvisia so zabezpečením VO pre vypracovanie hodnotiacej správy a odborného posudku v procese SEA, ktoré je v gescii MV SR. Problémy nastali aj v súvislosti so zabezpečením personálnych a odborných kapacít na jednotlivých OÚvSK, kde dochádzalo v priebehu roka 2025 ku konsolidácii - redukcii pracovných miest a navyšovaniu agendy zamestnancov OÚ. Spolupráca MKO a KJ projektu LIFE prebieha predovšetkým v rovine expertnej, konzultačnej a sčasti metodickej, MKO zohrávajú zásadnú úlohu pri spolupráci so samosprávami, ale napriek všetkým snahám nedokázali zabezpečiť finalizáciu PZKO v stanovených termínoch, kvôli zdržaniam na jednotlivých OÚvSK, ktoré boli popísané vyššie.

Návrhy opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia pre tieto pripravované PZKO boli v priebehu roka 2025 odoslané na SHMÚ so žiadosťou o vyhodnotenie účinku navrhovaných opatrení a pripravuje sa vypracovanie hodnotiacich správ v procese SEA. V Bratislavskom kraji a v zóne Bratislava boli v r. 2025 boli na SHMÚ prepracované pôvodné vypracované podkladové materiály z r.2023 pre prípravu PZKO z dôvodu aktualizácie dát a v decembri 2025 bol

spracovaný nový podklad pre prípravu PZKO v tejto zóne a aglomerácii na základe aktualizovaných údajov z poslednej Správy o kvalite ovzdušia pre zónu Bratislavský kraj a aglomeráciu Bratislava, vid': <https://www.shmu.sk/sk/?page=997>

Vydanie PZKO pre zóny Trenčiansky kraj, Žilinský kraj, Prešovský kraj, Bratislavský kraj a aglomeráciu Bratislava sa predpokladá v r.2026.

Spolupráca na PZKO pre Trnavský kraj bola zahájená dňa 13.8.2025 podpisom Memoranda o spolupráci na príprave PZKO pre zónu Trnavský kraj a 4.12.2025 sa uskutočnilo na pozvanie OÚvSK úvodné stretnutie za účasti starostov dotknutých rizikových obcí, MKO a zástupcov projektu LIFE ako aj Inštitútu environmentálnej politiky (ďalej len „IEP“). Na stretnutí bolo konštatované, že Trnavský kraj patrí z hľadiska kvality ovzdušia medzi najmenej problematické oblasti, avšak OÚvSK, s ohľadom na transpozíciu Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/2881 o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202402881) do národnej legislatívy, bude spolu s dotknutými rizikovými obcami navrhovať opatrenia, ktoré budú potrebné na udržanie a zlepšenie kvality ovzdušia v tejto zóne. Na stretnutí bola odprezentovaná problematika kvality ovzdušia v zóne Trnavský kraj, základné informácie o príprave PZKO a o časovom harmonograme ďalšej spolupráce, ktorá bude pokračovať v 1.kvartáli roka 2026 po zaslaní zoznamu realizovaných opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia v jednotlivých obciach za uplynulé obdobie (od posledného vydania PZKO v zóne Trnavský kraj) na OÚ Trnava.

Dňa 31.7.2025 bolo tiež podpísané Memorandum o spolupráci na príprave PZKO pre zónu Nitriansky kraj (vzhľadom na skutočnosť, že NSK pristúpil do projektu LIFE až v r.2024). Spolupráca s OÚ Nitra sa bude po vydaní PZKO zameriavať na implementáciu a odpočtovanie opatrení z PZKO.

II.1 PZKO pre zónu Nitriansky kraj

V zóne Nitriansky kraj je hlavným zdrojom znečistenia ovzdušia lokálne vykurovanie tuhými palivami, ktoré má za následok vysoké koncentrácie BaP, PM_{2,5} a PM₁₀, najmä v obci Plášťovce, kde najčastejšie dochádza k prekračovaniu nasledovných ukazovateľov kvality ovzdušia: PM₁₀ – prekročený povolený počet denných limitov, PM_{2,5} – prekročená ročná priemerná koncentrácia a pre benzo(a)pyrén (BaP) – výrazné prekročovanie cieľovej hodnoty. Vo väčších mestách na hlavných cestných ťahoch k zvýšeným koncentráciám PM a NO₂ môže prispievať aj cestná doprava. Opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia sú v zóne Nitriansky kraj smerované hlavne k zníženiu emisií z lokálnych kúrenísk v rizikových oblastiach. OÚvSK sa v súčinnosti s poradným výborom uzniesol na návrhu prioritných opatrení, týkajúcich sa zníženia úrovne znečisťujúcich látok zo spaľovania tuhých palív v lokálnych kúreniskách domácností. Medzi tieto opatrenia, podrobne uvedené v kapitole č. 8.1, patria: kontrola dodržiavania správnych zásad vykurovania v zariadeniach na tuhé a kvapalné palivo a informovanie a osвета verejnosti v oblasti ochrany ovzdušia.

Ďalej obsahuje PZKO aj podporné a prierezové opatrenia, ktoré svojim účinkom tiež prispievajú k redukcii emisií znečisťujúcich látok, resp. k efektívnejšej implementácii prioritných opatrení. Účinok navrhnutých opatrení nebude okamžitý, zlepšenie kvality ovzdušia mô-

žeme očakávať najskôr o dva roky (minimálny čas, potrebný na dostatočné vysušenie palivového dreva) od začiatku pôsobenia spomenutých opatrení. V prípade prioritných opatrení sú v PZKO uvedené merateľné predpoklady zlepšenia kvality ovzdušia v časovom horizonte 3 rokov spolu s ich merateľnými indikátormi plnenia a zodpovednými osobami za ich realizáciu. Percentuálne zníženie emisií z lokálnych kúrenísk pre jednotlivé obce z emisného modelu a odhad percentuálneho zníženia celkových priemerných ročných koncentrácií voči referenčnému scenáru pre znečisťujúce látky PM₁₀, PM_{2,5} a BaP je popísaný v tab.8.1.6. PZKO. Kapitola č. 9 sa venuje sumarizácii dlhodobu plánovaných, alebo skúmaných opatrení a projektov uvedených v PHRSR rizikových obcí zóny Nitriansky kraj s pozitívnym dopadom na kvalitu ovzdušia. Aj keď Nitriansky kraj patrí počtom rizikových obcí medzi menej problematické zóny z hľadiska kvality ovzdušia, navrhované opatrenia je pre reálne dosiahnutie plnenia LH/CH potrebné podporiť ďalšími, cieľovými, opatreniami – predovšetkým v obci Plášťovce, ale aj v ďalších RO, u ktorých prevláda vykurovanie tuhým palivom v kombinácii s vykurovaním v zastaralých vykurovacích zariadeniach a s nepriaznivým meteorologickým profilom. Implementáciu opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia, predovšetkým osvetu obyvateľstva, je potrebné podporiť šírením aktuálnych informácií pre obyvateľstvo o možnostiach čerpať dotácie na výmenu vykurovacieho zariadenia, na zateplenie svojich obydlí (viď. napr. dotačnú schému Obnov dom mini v kapitole III výročnej správy).

II.2. PZKO pre zónu Banskobystrický kraj

Hlavným zdrojom znečisťovania ovzdušia v Banskobystrickom kraji sú lokálne kúreniská, čo má negatívny dopad nielen na kvalitu ovzdušia, ale aj na zdravie dotknutého obyvateľstva. Väčšina obcí sa nachádza v horských kotlinách, s častým výskytom teplotných inverzií a nízkymi rýchlosťami vetra, najmä v zimnom období. V kombinácii s vysokým percentom domácností, používajúcich na vykurovanie tuhé palivo a vykurovacie zariadenia s vysokými emisiami dochádza k zhoršeniu kvality ovzdušia spôsobenej hlavne lokálnymi kúreniskami. Priemerné ročné koncentrácie benzo(a)pyrénu (BaP) namerané na monitorovacích staniciach v Jelšave, Banskej Bystrici a Žarnovici pravidelne prekračujú zákonom stanovenú cieľovú hodnotu. Analýza príspevkov jednotlivých skupín zdrojov k celkovým koncentráciám ukazuje, že najvyšší podiel na vysokých koncentráciách BaP, PM_{2,5} a PM₁₀ majú v celej zóne lokálne kúreniská na tuhé palivo. Matematické modelovanie s vysokým rozlíšením vo vybraných oblastiach taktiež naznačuje, že problém s prekračovaním cieľovej hodnoty pre BaP má plošný charakter a týka sa pomerne rozsiahlych území v modelovaných oblastiach – na základe metódy integrovaného posúdenia pre rok 2024 je v zóne Banskobystrický kraj 197 obcí v rizikovom stupni RS 3, 65 obcí v RS 2 a 43 obcí v RS 1. Z uvedeného vyplýva, že opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia v rizikových oblastiach Banskobystrického kraja sú zamerané predovšetkým na zníženie emisií z lokálnych kúrenísk. V meste Zvolen (RS 3) je okrem lokálnych kúrenísk problémom aj znečistenie pochádzajúce z cestnej dopravy.

„V Banskobystrickom kraji je jedným z najproblematickejších oblastí riadenia kvality ovzdušia mesto Jelšava, ktoré začiatkom roka 2024 podalo projekt na zlepšenie kvality ovzdušia na svojom území s konkrétnymi opatreniami:

- výmena zastaraných spaľovacích zariadení na vykurovanie v oblasti riadenia kvality ovzdušia,
- sociálny podnik – zriadenie prevádzky na výrobu kvalitnej palivovej základne.

Plánovaná bola výmena zastaraných vykurovacích zariadení v rodinných domoch a v bytových jednotkách. Dôležitou investíciou bolo aj zriadenie prevádzky na výrobu kvalitnej palivovej základne, čím by sa nahradilo používanie vlhkého palivového dreva kvalitným pali-

vom, briketami z drevnej štiepky, ktoré sa vyznačujú vysokou výhrevnosťou a zníženou produkciou spalín. Realizáciu projektu však nahradia aktivity uvedené v Uznesení vlády č. 617/2024 zo dňa 15.10.2024, ktoré rieši energetické potreby obyvateľov v meste Jelšava. Pôvodný projekt za 3,15 mil. € realizovaný nebude, a je tak nahradený novým investičným projektom. Z Environmentálneho fondu boli do konca roka 2024 vyčlenené finančné prostriedky vo výške 600 tis. € na riešenie energetických potrieb obyvateľov v meste Jelšava. Uvedené financie budú mať v zmysle „Analýzy vplyvov na rozpočet verejnej správy, na zamestnanosť vo verejnej správe a financovanie návrhu“ vplyv na rozpočet v roku 2025 (Analýza vplyvov na rozpočet verejnej správy, na zamestnanosť vo verejnej správe a financovanie návrhu, 2024)“²

Pre zlepšenie kvality ovzdušia v celom Banskobystrickom kraji sa prioritným javí najmä realizácia „kotlíkovej dotácie“, tzn. výmeny prehorievacích a odhorievacích vykurovacích zariadení za nízkoemisné kotle. Ďalšími prioritnými opatreniami sú osвета obyvateľstva v oblasti správneho vykurovania, znižovanie energetickej náročnosti domov a kontrola malých spaľovacích zariadení na tuhé palivo a kvapalné palivo. Dôslednou realizáciou týchto opatrení, ako aj ďalších podporných a prierezových opatrení navrhovaných v PZKO, sa v zóne Banskobystrický kraj v horizonte 3 rokov predpokladá postupné zníženie koncentrácií znečisťujúcich látok a redukcia plochy zasiahnutých území, a tým aj zlepšenie kvality života obyvateľov. Na celoplošnú elimináciu všetkých prekročení je však potrebné prijať aj ďalšie opatrenia, ktoré sú identifikované v záverečnej kapitole v zázobníku opatrení v IX. kapitole a ich realizáciu je jednoznačne potrebné podporiť finančnými zdrojmi a opatreniami, smerovanými predovšetkým do najviac problematických oblastí.

II.3. PZKO pre zónu Košický kraj a aglomeráciu Košice

Aglomerácia Košice patrí dlhodobu medzi problémové oblasti z hľadiska kvality ovzdušia. Problémom sú najmä emisie benzo(a)pyrénu z výroby koksu, v menšej miere k nim prispieva aj vykurovanie domácností tuhým palivom. Matematický model indikuje prekročenia priemernej ročnej hodnoty PM aj na územiach lokalizovaných v tesnej blízkosti hlavných cestných ťahov. V prípade aglomerácie Košice v oblasti Veľkej Idy má silný podiel na koncentráciách BaP a PM areál US Steel.

V zóne Košický kraj predstavujú najväčší problém emisie benzo(a)pyrénu z lokálnych kúrenísk. Matematické modelovanie s vysokým rozlíšením vo vybraných oblastiach v zóne Košický kraj naznačuje, že problém s prekračovaním cieľovej hodnoty pre BaP má plošný charakter a týka sa pomerne rozsiahlych oblastí v modelovaných oblastiach. Prekračovanie aktuálnych limitných hodnôt priemerných ročných koncentrácií PM_{2,5} a PM₁₀ sa vyskytuje menej často a na menších územiach ako v prípade BaP. Vysoký podiel na koncentráciách majú tiež lokálne kúreniská, ale, na rozdiel od BaP, aj regionálne pozadie.

Opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia v rizikových oblastiach v zóne Košický kraj sú smerované na zníženie emisií z lokálnych kúrenísk. Ako prioritné opatrenia sú navrhované osвета obyvateľstva v oblasti správneho vykurovania, kontrola malých spaľovacích zariadení na tuhé palivo a kvapalné palivo a podpora dotačnej schémy Obnov dom mini, ktoré sú doplnené ďalšími podpornými a prierezovými opatreniami a zázobníkom opatrení v kapitole IX. dokumentu PZKO. Navrhovaná je tiež aktualizácia spôsobu fungovania financovania opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia z Environmentálneho fondu, na adresnejšie použitie finančných

² PZKO pre zónu Banskobystrický kraj

prostriedkov, viazané na pôvod vzniku znečisťovania. Predpokladané zníženie koncentrácií znečisťujúcich látok a redukcii plochy zasiahnutých území, popísané v kapitole 8.6 je potrebné podporiť aj týmito a ďalšími finančnými zdrojmi a opatreniami, smerovanými predovšetkým do najviac problematických oblastí.

III. Finančná schéma na podporu čiastkovej obnovy rodinných domov

V rámci aktualizácie Plánu obnovy a odolnosti a zahrnutie novej kapitoly REPowerEU do jeho obsahu, bola časť zdrojov vyčlenená aj na novú schému s názvom Obnov dom Mini (po vzore schémy Obnov dom, s inými podmienkami). Schéma, ktorej vznik je výsledkom aktivity projektu, je zameraná na podporu čiastkovej obnovy rodinných domov, vrátane výmeny vykurovacieho zariadenia, pre sociálne znevýhodnené skupiny obyvateľstva. Prvé výzvy boli spustené koncom roka 2024 a boli geograficky zacielené výhradne na Banskobystrický a Košický samosprávny kraj. Išlo o obce zaradené do druhého rizikového stupňa alebo do kategórie ORKO (tretí stupeň), kde je problém kvality ovzdušia dlhodobo najvýraznejší a kde Slovensko čelí aj rozsudku Súdneho dvora Európskej únie. V druhom kroku bola schéma rozšírená aj do Žilinského a Prešovského kraja a následne, vzhľadom na dostupnú kapacitu a vysoký záujem, bola v roku 2025 otvorená pre celé územie Slovenskej republiky. V priebehu implementácie schémy sa jej pôvodný cieľ, obnoviť min. 3 060 rodinných domov (ďalej len „RD“) s alokáciou 30 miliónov EUR navýšil na 4 080 RD s alokáciou viac ako 40 mil. EUR. Maximálna výška podpory pre jednu nehnuteľnosť bola stanovená na 10 000,00 EUR, pričom schéma umožňovala financovať až 100 percent oprávnených výdavkov s časťou prostriedkov poskytnutou vopred (prvá schéma takého druhu na SR). V roku 2025 prišlo k naplneniu maximálneho počtu predložených žiadostí vo všetkých otvorených výzvach. K 31.12.2025 bolo pre výzvy Obnov dom Mini a Obnov dom Mini 2 spolu prijatých 7 057 žiadostí, z čoho 4 626 žiadostí splnilo podmienky na poskytnutie nenávratného finančného príspevku. Do 31.12.2025 bolo formou zálohových platieb vyplatených 22,449,311.92 EUR.

Vzhľadom na vysoký záujem domácností a potrebu pokračovať v opatreniach zameraných na zlepšenie kvality ovzdušia bolo schválené pokračovanie schémy Obnov dom Mini aj po vyčerpaní alokácie z Plánu obnovy a odolnosti, a to vďaka podpore z Modernizačného fondu. Komisia Modernizačného fondu schválila návrh na financovanie ďalšej fázy schémy a následne ho Európska investičná banka posúdila a odobrila. Pre účely realizácie tejto schémy bolo vyčlenených viac ako 186 miliónov eur, ktoré umožnia čiastkovú obnovu ďalších približne 17 000 rodinných domov za obdobných podmienok, aké platili v pilotnej výzve.

Schéma Obnov dom Mini a jej pokračovanie prostredníctvom Modernizačného fondu predstavujú dôležitý nástroj, ktorý dopĺňa opatrenia v oblasti kvality ovzdušia a energetickej efektívnosti v najviac ohrozených regiónoch. Umožňujú cielene reagovať na potreby domácností a podporujú postupné znižovanie emisií z vykurovania a zvyšovanie energetickej efektívnosti.

V r. 2025 sa uskutočnili aj ďalšie aktivity projektu, zamerané na návrh efektívnych opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia – pracovné skupiny Task Force. V priebehu roka prebiehali prípravy podkladov pracovných skupín: Energetika a vykurovanie, Manažment kvality ovzdušia, Doprava, Osveta a vzdelávanie, Zdravie a Financie. Uskutočnili sa dve zasadnutia pracovnej skupiny pre Energetiku a vykurovanie a štyri menšie bilaterálne a konzultačné stretnutia (s Ministerstvom dopravy SR, Ministerstvom poľnohospodárstva a rozvoja vidieka SR,

SHMÚ a IEP) a interné pracovné stretnutie pracovnej skupiny k Manažmentu riadenia kvality ovzdušia.

V roku 2025 projekt LIFE nadviazal spoluprácu s Fakultou sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského. V spolupráci s akademickým partnerom bol pripravený projekt HEAT BEHAVE: Vplyv behaviorálnej intervencie na emisie z tuhých palív v obciach (experimentálna RCT štúdia), ktorého cieľom je zmerať dopady osvetu v oblasti lokálneho vykurovania a identifikovať najefektívnejšie formy a nástroje osvetu z hľadiska zmeny správania domácností. V nadväznosti na prípravu projektu prebehli dve samostatné úvodné stretnutia so starostami vybraných obcí. Na stretnutiach bol predstavený zámer zapojenia obcí do pripravovaných aktivít a možnosti ich účasti na pilotných opatreniach. Stretnutia slúžili na overenie záujmu obcí a nastavenie spolupráce, nie na prezentáciu výsledkov alebo konkrétnych intervencií.

V ďalšom období bude projektový návrh po vyhlásení výzvy APVV riadne podaný s cieľom zabezpečiť financovanie výskumnej fázy projektu a využiť výsledok výskumu ako podpornú metodiku pre odpočtovanie opatrenia v PZKO, ktoré sú zamerané na osvetu a zvýšenie informovanosti obyvateľstva v otázkach kvality ovzdušia, ako aj vytvoriť jednotnú metodiku pre samosprávy s inštrukciami k riadnej realizácii osvetových aktivít v oblasti vykurovania domácností tuhými palivami.

IV. Záver

Všetky vydané a pripravované PZKO majú rovnaký hlavný cieľ – znížiť koncentrácie znečisťujúcich látok pod legislatívne stanovené limitné a cieľové hodnoty, zabezpečiť a udržať dobrú kvalitu ovzdušia vo svojich zónach a aglomeráciách. Vzhľadom na skutočnosť, že jeden z hlavných problémov s kvalitou ovzdušia predstavuje lokálne vykurovanie, veľkou výzvou je komunikácia a práca so samosprávami. Dotknuté samosprávy navrhovali do PZKO prevažne tie opatrenia, ktoré mali už naplánované z iných finančných zdrojov a častokrát požadovali ďalšie zabezpečenie financovania potrebných opatrení od OÚvSK – avšak mechanizmus čerpania finančných prostriedkov takto nie je nastavený a možnosti ukladania opatrení OÚvSK v sídle kraja sú obmedzené. Samosprávam bola ponúknutá možnosť informovať obyvateľstvo o možnostiach čerpať finančné prostriedky z dotačnej schémy Obnov dom mini, resp. Obnov dom a ďalších fin. prostriedkov, ktoré sú pravidelne aktualizované na stránke projektu LIFE: <https://dnesdycham.populair.sk/ako-financovat>. Avšak, zlepšenie kvality ovzdušia si vyžaduje ďalšie opatrenia, ktoré by boli podporené dotačnou schémou s nastaveným mechanizmom ich prijímania a plnenia (napr. pre zníženie PM_{2,5} o 3 až 12 µg/m³ do roku 2030, viď. štúdia IEP: <https://minzp.sk/iep/publikacie/komentare/mikro-castice-mega-problemy-2.html>). Podrobnejšia analýza celkového procesu prípravy PZKO a implementácie opatrení na zlepšenie kvality ovzdušia, ako aj návrhy na efektívnejšie riadenie kvality ovzdušia budú predmetom diskusií a návrhov pracovnej skupiny Task Force – Manažment kvality ovzdušia v priebehu roka 2026.

Obce prejavili v rôznej miere záujem o participáciu na príprave PZKO, keďže ochrana životného prostredia patrí k výkonu samosprávy podľa § 4 ods. 3 písm. h) zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, ale obce často nemajú dostatok finančných prostriedkov na výkon takejto činnosti. OÚvSK by tiež uvítali aktívnejšiu spoluprácu s orgánom na ochranu zdravia,

hlavne v oblasti tvorby podkladov k vplyvu kvality ovzdušia na zdravie dotknutej oblasti (bude predmetom pracovnej skupiny TASK FORCE - Zdravie).

V r. 2026 bude pre OÚvSK výzvou aj odpočtovanie opatrení, nastavených v PZKO. Povinnosť odpočtovať opatrenia a poskytnúť informácie okresnému úradu v sídle kraja je daná v § 33 zákona. Podľa § 6 ods. 6 zákona OÚvSK každoročne do 15. apríla vykoná verejný odpočet plnenia opatrení prijatých v PZKO. Finálny odpočet zverejní do 31. mája na svojom webovom sídle a na webovom portáli o životnom prostredí. Podľa § 14 ods. 6 písm. f) zákona OÚvSK zverejňuje na svojom webovom sídle každoročne odpočet plnenia opatrení z PZKO do 30. apríla. OÚvSK upozorňuje na nezrovnalosti v termínoch odpočtovania, určených v zákone a tiež na chýbajúce administratívne nástroje a usmernenie pre odpočtovanie opatrení rizikovými obcami - hlavne v tých zónach kde sa nachádza vysoký počet RO, čo bude znamenať v mnohých prípadoch zvýšenú administratívnu záťaž pre dotknutých zamestnancov OÚvSK.

Oneskorenie vydania PZKO pre niektoré kraje (ŽSK, PSK, TSK) nebude mať žiaden negatívny vplyv na plnenie nadväzujúcich projektových aktivít, avšak bude potrebné upraviť termíny na prípravu aktualizácií PZKO, ktoré sú súčasťou míľnika č. 3 (každé 3 roky od vydania PZKO).